

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

IMPROVING OF THE COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN MODERN CONDITIONS

У статті досліджено особливості формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств та чинники, що на неї впливають. За результатами дослідження сформовано резерви підвищення економічної ефективності діяльності підприємств аграрно-орієнтованого регіону. Запропоновано для сучасних сільськогосподарських підприємств застосування функціональних стратегій та наведено способи формування конкурентних переваг до кожної з них. Окреслено переваги розроблення та впровадження стратегії інноваційного розвитку. Для посилення конкурентних переваг сільськогосподарських виробників слід реалізувати п'ять етапів реалізації конкурентної стратегії. Обґрунтовано основні напрями ресурсозберігаючих технологій модернізації сільськогосподарського виробництва. Наведено перелік технологічних заходів щодо забезпечення ресурсозбереження аграрного товаровиробництва, що базується на досвіді провідних українських виробників.

Ключові слова: конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств, ефективність діяльності, функціональні стратегії, стратегія інноваційного розвитку, модернізація сільськогосподарського виробництва, ресурсозберігаючі технології.

В статті досліджені особливості формування конкурентоспроможності

сельскохозяйственных предприятий и факторы, влияющие на нее. По результатам исследования сформированы резервы повышения экономической эффективности деятельности предприятий аграрно-ориентированного региона. Предложено для современных сельскохозяйственных предприятий применение функциональных стратегий и приведены способы формирования конкурентных преимуществ в каждой из них. Определены преимущества разработки и внедрения стратегии инновационного развития. Для усиления конкурентных преимуществ сельскохозяйственных производителей следует реализовать пять этапов реализации конкурентной стратегии. Обоснованы основные направления ресурсосберегающих технологий модернизации сельскохозяйственного производства. Приведен перечень технологических мер по обеспечению ресурсосбережения аграрного производства товара, основанный на опыте ведущих украинских производителей.

Ключевые слова: конкурентоспособность сельскохозяйственных предприятий, эффективность деятельности, функциональные стратегии, стратегия инновационного развития, модернизация сельскохозяйственного производства, ресурсосберегающие технологии.

УДК 65.01:631.1

Федорова Т.В.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту організацій

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Прищеп А.В.

студент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

The article analyzes the peculiarities of the formation of the competitiveness of agricultural enterprises and the factors influencing it. The competitiveness of an agrarian enterprise is defined as a concentrated expression of the aggregate of its resource potential, the direction and diversification of production, the frequency and effectiveness of the application of the latest technologies, organization, management and sales volumes on the market. There is a need to improve the economic mechanism to ensure the competitiveness of enterprises, which will safeguard and enhance their potential; development of the most profitable production directions; financial stability and the production and sale of science-intensive products. According to the results of the study, reserves were created to increase the economic efficiency of the enterprises of agrarian-oriented region. Measures to strengthen the financial sustainability of an enterprise can only produce positive results if they are comprehensive, systematic and mandatory. A feature of competition in agriculture is the concentration of economic competition not in the industry itself, but in the middle of the chain of value creation, formed by suppliers of material and technical resources for agricultural production, actually agricultural commodity producers and buyers of their products. The proposed application of functional strategies (production, marketing, financial, personnel) for modern agricultural enterprises is proposed and ways of forming competitive advantages to each of them are given. The advantages of developing and implementing an innovation development strategy are outlined. In order to strengthen the competitive advantages of agricultural producers, five stages of the implementation of a competitive strategy should be realized. The formation of competitive strategies of enterprises must primarily be based on strategic management, since selection and selection of the optimal strategy is directly conditioned by the level of management. The main directions of resource-saving technologies of modernization of agricultural production are grounded. The list of technological measures to ensure resource saving of agrarian commodity production, based on the experience of the leading Ukrainian producers, is given.

Key words: competitiveness of agricultural enterprises, efficiency of activity, functional strategies, strategy of innovative development, modernization of agricultural production, resource saving technologies.

Постановка проблеми. Проблема підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств України набуває нового змісту і вимагає нового аналітичного інструментарію її осмислення та розв'язання в умовах сьогодення. Конкурентоспроможність аграрного підприємства визначається як концентрований вираз сукупності його ресурсного потенціалу, напряму та диверсифікації виробництва, частоти й ефективності застосування новітніх технологій, організації, управління та обсягів реалізації продукції на ринку. Виникає необхідність удосконалення економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності

підприємств, що забезпечуватиме збереження і нарощування їхнього потенціалу, розвиток найбільш прибуткових виробничих напрямів, фінансову стабільність та виробництво і реалізацію наукоємної продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Шляхи досягнення конкурентоспроможності підприємств розглядалися в працях багатьох зарубіжних та українських учених. Окрім Майкла Портера, питання конкуренції та конкурентоспроможності досліджували такі вчені, як Ж.-Ж. Ламбен, Г.Л. Азоев, А.П. Челенков, Р.А. Фатхутдінов, Л.В. Балабанова, В.О. Василенко, Т.І. Ткаченко,

О.С. Виханський, А.В. Войчак, І.З. Должанський, В.Я. Кардаш, Н.В. Куденко, А.Ф. Павленко, В.В. Пастухова, О.П. Сокур, О.В. Зозульов та ін.

Постановка завдання. У сучасній вітчизняній практиці не існує єдиного підходу до окреслення шляхів підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, тому вирішення проблеми посилення конкурентоспроможності підприємств у конкурентних умовах аграрно-орієнтованого регіону поставлено за мету нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз конкурентоспроможності сільського господарства як основа конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства належить до досліджень на галузевому рівні. Поняття зі сфери конкурентоспроможності на цьому рівні є більш точним, ніж в інших галузях економіки, оскільки галузь тісно пов'язана з переробною промисловістю (мала мобільність виробничих ресурсів, велика залежність від природних умов та обмежені можливості конкурувати сільськогосподарською продукцією на внутрішньому і зовнішньому ринках).

Особливістю конкуренції у сільському господарстві є концентрація економічного суперництва не в самій галузі, а всередині ланцюга створення цінності, сформованого постачальниками матеріально-технічних ресурсів для аграрного виробництва, власне сільськогосподарськими товаровиробниками та покупцями їхньої продукції. Наслідки цієї конкуренції для сільгоспвиробників є доволі важкими, адже використання суб'єктами із суміжних галузей свого монопольного становища вважається однією з основних причин виникнення кризи в аграрному секторі [1, с. 3].

Специфіка сільського господарства зумовлює, що іншими є значення і ранг чинників, що визначають як конкурентоспроможність галузі, так і її суб'єктів. Доцільно відзначити, що класичні і неокласичні економічні теорії та практика маркетингу й управління меншою мірою можуть бути придатні до досліджень конкурентоспроможності в сільському господарстві, зокрема і господарюючих тут суб'єктів. Основним вирішальним чинником специфіки дослідження конкурентоспроможності в сільському господарстві є сильно обмежена мобільність чинників виробництва. Це стосується не лише землі та робочої сили, зокрема у малих сімейних господарствах фермерського типу, а й капіталу, пристосованого до специфіки сільського господарства, робочих і силових машин, будівель і споруд. Сільське господарство і його суб'єкти позбавлені можливостей отримання користі від трансферу виробничих ресурсів до більш ефективних галузей [1, с. 3; 7, с. 22].

Низькі можливості виробничих чинників у сільському господарстві, обмежена можливість засто-

сування інструментів конкуренції сільськогосподарськими виробниками, домінуюча участь переробних підприємств у використанні продукції і залежність економічних результатів від конкурентоспроможності переробних підприємств спричиняють, що:

- конкурентоспроможність сільського господарства в міжнародних порівняннях (конкурентоспроможність зовнішня) досліджується переважно в затратному аспекті, оскільки затрати мають основний вплив на здатність конкурування продовольчих товарів. Саме тому дослідження сільського господарства підпорядковане аналізу конкурентоспроможності споживчого сектору. З іншого боку, саме враховуючи інтеракції обох цих секторів агропромислового комплексу, аналіз сектору переробки сільськогосподарської продукції мусить бути інтегральним складником досліджень стосовно конкурентоспроможності сільського господарства. Інший характер має аналіз конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, яка є предметом безпосереднього продажу на ринку. Стосовно цієї продукції собівартість і ціна є домінуючими чинниками, які визначають її конкурентну позицію. Такими, і навіть важливішими, є маркетингова та логістична діяльність та діяльність стосовно подолання бар'єрів масштабів (обсягів) позиції продукції на ринок;

- дослідження конкурентоспроможності сільського господарства, головним чином, зводяться до оцінки конкурентної здатності даного сектору (кількість і якість виробничих ресурсів, їх взаємоузгодженість, продуктивність землі, праці й капіталу). Оскільки конкурентоспроможність господарюючих суб'єктів у сільському господарстві значною мірою залежить від позасільськогосподарських чинників, то важливим є аналіз макроекономічних чинників організацій, діючих поза сільським господарством.

В умовах конкурентного середовища, в якому кожен виробник прагне досягнути найкращих результатів, важливе місце займає проблема підвищення основних показників конкурентоспроможності продукції. Резерви підвищення економічної ефективності є різними за своїм характером і досягаються за рахунок різних заходів. Так, наприклад, значного поліпшення показників конкурентоспроможності можна досягнути за рахунок таких чинників, як: модернізація обладнання та устаткування шляхом упровадження досягнень науково-технічного прогресу; вдосконалення системи управління підприємством, шляхом модернізації організаційної структури управління, поліпшення взаємодії між рівнями та ланками управління, підвищення якості управлінського персоналу; використання в процесі виробництва більш якісних матеріалів (у нашому разі це може бути використання якісної сировини); комплексний підхід до управління собівартістю продукції, що дасть змогу зменшити витрати на виробництво продукції і, таким чином,

підвищить показники конкурентоспроможності досліджуваного об'єкта та його продукції; застосування логістичного підходу до управління матеріальними та товарними потоками, що дасть змогу скоротити витрати, поліпшити швидкість та якість перевезень, а також економити наявні ресурси; впровадження системи управління якістю як окремої філософії бізнесу, яка б включала в себе управління якістю продукції, технологічними процесами, сировиною, матеріалами та ін. Розрізняють такі чинники зниження собівартості продукції:

1) підвищення технічного рівня виробництва, зокрема впровадження нової прогресивної технології, підвищення рівня механізації та автоматизації виробничих процесів; розширення масштабів використання й удосконалення техніки і технології, що застосовується; краще використання сировини та матеріалів;

2) поліпшення організації виробництва і праці, тобто вдосконалення управління виробництвом і скорочення витрат на нього; впровадження наукової організації праці; поліпшення використання основних виробничих фондів; поліпшення матеріально-технічного забезпечення; скорочення транспортно-складських витрат тощо;

3) зміна обсягу виробництва, що зумовлює відносно скорочення умовно-постійних витрат у результаті зростання обсягу виробництва;

4) зміна структури, асортименту та поліпшення якості продукції. Крім цього, розраховують також зниження собівартості продукції за техніко-економічними чинниками.

Усі техніко-економічні чинники, які впливають на собівартість продукції, у практиці планування об'єднують у кілька укрупнених груп, а саме: підвищення технічного рівня виробництва; вдосконалення організації виробництва і праці; зміна обсягу і структури продукції, що виробляється; поліпшення використання природних ресурсів; галузеві й інші чинники.

Формування конкурентних стратегій підприємств насамперед повинне базуватися на стратегічному управлінні, оскільки селекція і вибір оптимальної стратегії безпосередньо зумовлені рівнем управління. Визначення конкурентної стратегії для підприємства залежить від ситуації, в якій підприємство перебуває на конкретному етапі свого розвитку. Зокрема, це стосується того, як швидко керівництво підприємства може реагувати на зміни та вплив зовнішнього середовища, які сильні позиції підприємство має та який досвід застосування стратегічних рішень.

Таким чином, формується потреба перейти від фундаментальних питань економіки до головних проблем управління, суть якого – прийняття рішення. Для суб'єкта така ситуація може бути охарактеризована через: збір можливих дій, із числа яких керівник може вибрати; збір можливих ста-

нів оточення, які не контролювані керівником; збір результатів, що є основою для прийняття визначеного рішення під час виникнення даного стану оточення; суб'єктивну функцію корисності результату, що характеризує особу, яка приймає рішення. Таким чином, конкурентна стратегія підприємства – це комплекс взаємопов'язаних заходів, що ґрунтуються на внутрішніх конкурентних перевагах та вмінні підприємства нейтралізувати вплив зовнішніх чинників із максимальною вигодою для себе з метою отримання пріоритетних переваг у веденні конкурентної боротьби за завоювання та утримання міцних позицій на ринку, досягнення, підвищення чи збереження бажаного рівня конкурентоспроможності [2, с. 102; 7. с. 48]. У цілому стратегія конкуренції – сукупність дій, спрямованих на створення, розширення, а передусім на утримання досягнутої конкурентної переваги на основі наявного на підприємстві потенціалу та інструментарію конкурування. Визначення межі фінансової стійкості підприємства належить до найбільш важливих економічних проблем, оскільки погіршення фінансової стійкості може призвести до неплатоспроможності підприємства та відсутності коштів для розширення діяльності.

На нашу думку, найкращим для сучасних сільськогосподарських підприємств, є застосування функціональних стратегій, серед яких – виробнича, маркетингова, фінансова, кадрова. Основні об'єкти, на перетворення яких спрямовані ці стратегії, наведено в табл. 1.

Платоспроможність (ліквідність) визначається здатністю підприємства до швидкого погашення своїх короткотермінових зобов'язань за платежами. Для здійснення таких операцій необхідні кошти, які підприємство може отримати, перевівши у гроші найбільш ліквідну частину своїх мобільних запасів або маючи достатній запас грошей у банку й у касі.

Фінансова стійкість є головним компонентом загальної стійкості підприємства. Організація та управління фінансовою стійкістю – це основні аспекти роботи фінансово-економічних служб підприємства, які включають заходи щодо планування, оперативного управління та створення гнучкої структури управління усім підприємством та його окремими підрозділами [3, с. 204].

Чинниками, які також суттєво впливають на прибуток підприємства та підлягають обов'язковому максимально оперативному та оптимальному управлінню, є: заходи щодо збільшення обсягів реалізації продукції; оперативність реагування на зміни ринкової кон'юнктури; раціональне використання виробничих засобів; витрати підприємства; капітальні вкладення, розмір яких повинен співвідноситися з фінансовими можливостями підприємства; надмірні обсяги оборотних активів (у вигляді запасів та дебіторської заборгованості).

**Функціональні стратегії зміцнення конкурентоспроможності
сільськогосподарських підприємств**

Стратегія	Об'єкт удосконалення	Спосіб формування конкурентної переваги
Виробнича	Технології	Удосконалення технологій для підвищення ефективності виробництва.
	Якість продукції	Підвищення якості вироблюваної продукції.
	Виробничий потенціал	Збільшення розмірів підприємства на основі нарощування ресурсного потенціалу.
	Організація виробництва	Удосконалення організаційної структури, розміщення виробництва в підрозділах, що забезпечить економію умовно-постійних витрат.
Маркетингова	Асортимент продукції	Формування спеціалізації з орієнтуванням на виробництво конкурентоспроможної продукції.
	Обсяг ринку	Вихід на нові сегменти ринку.
	Канали збуту	Удосконалення системи збуту виробленої продукції.
Фінансова	Джерела фінансування	Обґрунтування найвигідніших способів залучення капіталу з урахуванням системи державної підтримки.
	Фінансовий стан	Оптимізація співвідношень власного й залученого капіталу, основних і оборотних засобів.
	Напрями інвестицій	Визначення найперспективніших інвестиційних проектів.
Кадрова	Персонал підприємства	Оптимізація кількості працівників підприємства. Формування системи підвищення кваліфікації.
	Мотивація працівників	Удосконалення системи матеріального стимулювання за досягнуті результати.

Щоб досягти поставленої мети, підприємствам необхідно: визначити величину потрібних і реально можливих грошових ресурсів за джерелами їх формування і напрямами використання для здійснення операційної, інвестиційної та інших видів діяльності; оптимізувати структуру капіталу за джерелами формування і напрямами розміщення; визначити прогнозовану дохідність капіталу, авансованого на формування активів підприємства; розробити альтернативні чи запобіжні заходи на випадок відхилень від прогнозованих показників; контролювати й оперативно реагувати на хід виконання фінансового плану.

У процесі розроблення фінансового плану пропонується поетапно прогнозувати: доходи, витрати й прибуток від операційної, інвестиційної, фінансової та інших видів діяльності та чистий прибуток і напрями його використання; потребу в оборотних коштах за джерелами формування і напрямами використання; джерела інвестиційних ресурсів для виконання плану капітальних вкладень; величину і напрями використання коштів соціального спрямування; баланс активів і пасивів на кінець планового періоду.

Заходи щодо зміцнення фінансової стійкості підприємства можуть дати позитивні результати лише за умови комплексного, системного та обов'язкового їх застосування. Під час пошуку концепції розвитку інноваційного складника підвищення конкурентоспроможності підприємств було

досліджено різні підходи до розв'язання визначеної проблеми. Один із них передбачає формування та розвиток ефективної взаємодії сільськогосподарських виробників, науково-дослідних установ з урахуванням регіональних аспектів.

Проте на разі в Україні не створено системи розроблення та виробництва сучасних машин і обладнання для сільськогосподарських підприємств. Це зумовлює активізацію основної ідеї розроблення стратегічного бачення та місії майбутнього сільського господарства та науково-дослідних установ як співробітництва для спільного використання переваг регіону і виробничих потужностей, проведення спільних досліджень, обміну та узгодження технологічних процесів, просування своєї продукції на вітчизняних і закордонних ринках, створення продукції об'єднаними зусиллями. Така взаємодія дасть змогу досягти синергетичного ефекту, посилити спільні можливості всіх ланок вітчизняного виробництва у створенні конкурентоспроможних технологій і виходу на нові ринки збуту.

В умовах мінливості зовнішнього середовища визначені нами суб'єкти взаємодії повинні розробляти та впроваджувати стратегію інноваційного розвитку. При цьому повинні бути визначені нові для аграрної сфери принципи: концентрації зусиль на довгострокових стратегічних завданнях; пошуку фундаментальних засобів досягнення цілі якісного піднесення сільського господарства.

Першочерговою є необхідність формування стійкого розвитку сільськогосподарських підприємств. Комплекс заходів повинен вирішувати завдання щодо збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської сировини високої якості, підвищення технічного рівня підприємств, створення принципово нових технологій виробництва продукції. Формування ефективного партнерства доцільно здійснювати на основі географічного розміщення господарюючих суб'єктів.

Створення повного виробничого циклу сільськогосподарських підприємств, що ґрунтується на взаємодії суб'єктів господарювання (сільське господарство – виробництво та надання якісної й доступної сировини; науково-дослідні установи – розроблення енерго-, ресурсозберігаючих технологій, нових асортиментних груп тощо) на інноваційній основі, дасть змогу підвищити рівень конкурентоспроможності, закріпити або посилити свою позицію на сільськогосподарському ринку за рахунок зниження собівартості продукції, ширини та глибини асортименту, яких удалося досягти засобами реалізації стратегії інноваційного розвитку [6, с. 143]. Відповідно, підприємствам для посилення своїх конкурентних переваг слід реалізувати такі етапи конкурентної стратегії:

1. Підвищити рівень та поліпшити комунікаційні процеси шляхом уведення нових та швидких зворотних зв'язків. Інформацією потрібно обмінюватися більш оптимально та раціонально, використовувати більш нові джерела інформації, а саме засоби масової комунікації, електронні засоби комунікації, інформаційні центри тощо.

2. Підвищити рівень фінансової мотивації працівників через удосконалення організації системи стимулювання праці.

3. Знизити собівартість продукції за рахунок упровадження нової техніки, технологій, більш раціонального використання як матеріальних, так і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних затрат у собівартості продукції.

4. Збільшити грошові кошти на розрахунковому рахунку підприємства, це призведе до збільшення коефіцієнта абсолютної ліквідності і дасть змогу підприємству брати довго- і короткострокові позики в банку для фінансування поточної діяльності, які видаються лише платоспроможним підприємствам, в яких коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідає нормі. Збільшення грошових коштів можна забезпечити за рахунок реалізації зайвих виробничих і невиробничих фондів, здачі їх в оренду.

5. Удосконалити асортимент продукції, що виробляється, відповідно до потреб споживача, що дасть змогу стабілізувати і поліпшити фінансовий стан підприємства.

Отже, аграрні підприємства мають свої особливості, які треба враховувати під час формування

рівня конкурентоспроможності, зокрема застосування певних заходів організаційно-технічних, соціально-економічних, правових та інших чинників, що впливають на функціонування підприємства. Українські підприємства мають потенціал та можливість до підвищення ролі конкурентоспроможності їхньої продукції, а тим самим і до займання провідних і домінуючих позицій на українському ринку сільськогосподарської продукції.

Досягнення сталого розвитку економіки сільськогосподарства нині й у перспективі потребує вирішення проблеми оптимізації ресурсоспоживання та ресурсозбереження. У виробництві сільськогосподарської продукції беруть участь трудові (виробничий персонал та ін.), енергетичні (паливно-мастильні матеріали різного походження), матеріально-сировинні (ґрунт, навколишнє середовище, машинно-тракторний парк, інфраструктура, добрива і т. д.) й інформаційні ресурси.

Основні причини втрат ресурсів у сільськогосподарському виробництві і галузях, які обслуговують його (машинобудування для сільського господарства, хімічна промисловість і т. д.): нераціональна витрата матеріалів у технологіях і виробках; корозія і знос; нераціональні технологічні втрати енергії під час переробки матеріалів, виготовлення й експлуатації виробів; нераціональне використання ґрунтових ресурсів і біологічного потенціалу рослин і порід тварин (існуючі та перспективні системи землеробства); відхід від науково обґрунтованих систем машин для виробництва сільськогосподарської продукції й оптимально скомплектованого машинно-тракторного парку сільгоспвиробників [4, с. 56; 5, с. 384]. Основні напрями ресурсозберігаючої технологічної модернізації виробництва представлено в табл. 2.

Проблему ресурсозбереження слід розглядати з позицій агроекологічних проблем землеробства, систем виробництва рослинницької продукції, машинних технологій і машин для комплексної механізації сільськогосподарського виробництва, враховуючи, що вони є ключовими ресурсами під час виробництва сільськогосподарської продукції.

Механізм ресурсозбереження в сільськогосподарських підприємствах зумовлений постійним зростанням цін на придбані ресурси (технічні та енергетичні) й неефективним їх використанням, низьким рівнем цін на реалізацію сільськогосподарської продукції і, як наслідок, браком коштів. Це скорочує споживання ресурсів, що призводить до невиконання окремих технологічних операцій, збільшення термінів виконання механізованих робіт, зниження врожайності культур і продуктивності худоби, а також якості продукції. Для раціонального споживання ресурсів і зниження собівартості виробництва продукції економічна діяльність агропідприємств повинна бути спрямована на

Напрями ресурсозбереження сільськогосподарських підприємств

Основні джерела втрати ресурсів	Напрями технологічної модернізації
Нераціональна витрата матеріалів в технологіях	Ресурсний моніторинг Удосконалення методів розрахунку і конструювання Використання сучасних технологій Використання нових матеріалів Технологічний рециклінг
Корозія і знос	Розрахунок і конструювання систем із високою стійкістю до корозії і зносу Використання сучасних методів захисту поверхонь (покриття, зміцнююча обробка і т. д.) Застосування нових матеріалів
Нераціональні технологічні втрати енергії	Моніторинг енерговитрат Розрахунок і конструювання енергозберігаючої техніки Заміна енергоємних технологій Використання нетрадиційних джерел отримання енергії

впровадження технічних, технологічних і організаційних заходів.

Узагальнення досвіду аграрних підприємств показало, що до технологічних заходів належать:

– впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур із мінімальною і нульовою обробкою ґрунту, що дають змогу знижувати витрати на виробництво;

– заміна технологій виконання механізованих робіт, наприклад оранки-дискування або передпосівної підготовки ґрунту, застосуванням внутрішньогрунтових гербіцидів і т. д.

Розроблення і прийняття заходів із ресурсозбереження повинні здійснюватися на основі систематичного аналізу собівартості виробництва сільгосппродукції, у тому числі й витрати ресурсів.

Велике значення для ресурсозбереження має ефективно використання сільськогосподарської техніки, енергоресурсів і скорочення потреби в них. Це особливо важливо для машинно-тракторного парку (МТП), який використовується неефективно: великі простой з технічних і організаційних причин, низький коефіцієнт змінності роботи агрегатів і кваліфікація механізаторів, необґрунтований вибір придбаної техніки і т. д.

В умовах нестачі фінансових коштів у підприємства на оновлення МТП для підвищення ефективності його використання та ресурсозбереження доцільне впровадження нових організаційних міжгосподарських форм використання – МТС. Передумовою для цього є розміщення сільськогосподарської техніки на великій території і зміщення календарних термінів виконання польових робіт. Це збільшить час використання сільськогосподарської техніки і, відповідно, річне напруження, скоротить загальну потребу в техніці господарства, а також розмір капітальних вкладень, терміни їх окупності.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, сільськогосподарські підприємства мають свої особливості, які треба враховувати під час

формування рівня конкурентоспроможності, зокрема застосування певних заходів організаційно-технічних, соціально-економічних, правових та інших чинників, що впливають на функціонування підприємства. Українські підприємства мають потенціал та можливість до підвищення ролі конкурентоспроможності їхньої продукції, а тим самим і до займання провідних та домінуючих позицій на українському ринку сільськогосподарської продукції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аранчій В.І. Теоретичні аспекти формування конкурентних стратегій аграрних підприємств. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2013. № 2(5). С. 3–7.
2. Говорушко Т.А. Ринок сільськогосподарської продукції України, його розвиток та перспективи. *Вісник Одеського національного університету*. 2014. № 18. С. 102–106.
3. Дідоренко Т.В. Маркетингова діяльність у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. *Інноваційна економіка*. 2013. № 8. С. 204–208.
4. Кондратюк О.І. Конкурентоспроможність сільськогосподарства та шляхи її підвищення. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 1. С. 56–63.
5. Прокопець Л.В. Складові підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Збірник наукових праць Буковинського університету*. 2012. № 21. С. 384–394.
6. Федорова Т.В. Формування конкурентних переваг підприємств хлібопекарської галузі. *Формування ринкової економіки*. 2012. № 28. С. 143–151.
7. Яців І.Б. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств : монографія. Львів : Український бестселер, 2014. 427 с.

REFERENCES:

1. Aranchy V.I. (2013) Teoretichni aspekti formuvannya konkurentnih strategiy agrarnih pidpriemstv [Theoretical aspects and the formation of competitive strategic agricultural enterprises]. Scientific works Poltava State Agrarian Academy. Vol. 2, no 5. Pp. 3-7.

2. Govorushko T.A. (2014) Rinok silskogospodarskoyi produktsiyi Ukrayini, yogo rozvitok ta perspektivi [Ukrainian agricultural market, its development and prospects]. Bulletin of Odessa National University. no 18. Pp. 102-106.

3. Didorenko T.V. (2013) Marketingova diyalnist u zabezpechenni konkurentospromozhnosti pidpriemstva [Marketing activity in the international competitiveness of enterprises]. Innovative economy. no 8. Pp. 204-208.

4. Kondratyuk O.I. (2012) Konkurentospromozhnist silskogo gospodarstva ta shlyahi yiyi pidvischennya [Competitiveness of the agriculture and of the way of the juncture]. Actual problems economics. no 1. Pp. 56-63.

5. Prokopets L.V. (2012) Skladovi pidvischennya konkurentospromozhnosti silskogospodarskih pidpriemstv [Ingredients competitiveness of agricultural enterprises]. Collection of scientific works of Bukovina University. no 21. Pp. 384-394.

6. Fedorova T.V. (2012) Formuvannya konkurentnih perevag pidpriemstv hlibopekarskoyi galuzi. [Formation of competitive advantages of bakery enterprises]. Formation of a market economy. no 28. Pp. 143–151.

7. Yatsiv I.B. (2014) Konkurentospromozhnist silskogospodarskih pidpriemstv [Competitiveness with the corporate partnership]: monographs. Lviv: Ukrainian Bestseller. 427 p.

Fedorova TetianaCandidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Management of Organizations
Kherson State Agrarian University**Prishchepa Antonina**Student
Kherson State Agrarian University

IMPROVING OF THE COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN MODERN CONDITIONS

The purpose of the article. The problem of increasing the competitiveness of agricultural enterprises in Ukraine acquires new meaning and requires a new analytical tool for its comprehension and solution in today's conditions. There is a need to improve the economic mechanism to ensure the competitiveness of enterprises, which will safeguard and enhance their potential; development of the most profitable production directions; financial stability and the production and sale of science-intensive products. A feature of competition in agriculture is the concentration of economic competition not in the industry itself, but in the middle of the chain of value creation, formed by suppliers of material and technical resources for agricultural production, actually agricultural commodity producers and buyers of their products. The consequences of this competition for agricultural producers are rather difficult, as the use of subjects from related industries of their monopoly position is considered one of the main causes of the crisis in the agricultural sector. Therefore, solving the problem of strengthening the competitiveness of enterprises in the competitive conditions of the agrarian-oriented region is set as the goal in our study.

Methodology. The research was carried out on the basis of the theoretical and methodological achievements of domestic and foreign authors on the issue of forming the competitiveness of enterprises, the fundamental provisions of the theory of management, marketing, etc.

Results. The competitiveness of an agrarian enterprise is defined as a concentrated expression of the aggregate of its resource potential, the direction and diversification of production, the frequency and effectiveness of the application of the latest technologies, organization, management and sales volumes on the market. There is a need to improve the economic mechanism to ensure the competitiveness of enterprises, which will safeguard and enhance their potential; development of the most profitable production directions; financial stability and the production and sale of science-intensive products. According to the results of the study, reserves were created to increase the economic efficiency of the enterprises of agrarian-oriented region. Measures to strengthen the financial sustainability of an enterprise can only produce positive results if they are comprehensive, systematic and mandatory. A feature of competition in agriculture is the concentration of economic competition not in the industry itself, but in the middle of the chain of value creation, formed by suppliers of material and technical resources for agricultural production, actually agricultural commodity producers and buyers of their products. The proposed application of functional strategies (production, marketing, financial, personnel) for modern agricultural enterprises is proposed and ways of forming competitive advantages to each of them are given. The advantages of developing and implementing an innovation development strategy are outlined. In order to strengthen the competitive advantages of agricultural producers, five stages of the implementation of a competitive strategy should be realized. The main directions of resource-saving technologies of modernization of agricultural production are grounded. The list of technological measures to ensure resource saving of agrarian commodity production, based on the experience of the leading Ukrainian producers, is given.

Practical implications. The results of the conducted research can be used by agricultural enterprises, research institutions, studying the management of enterprises by types of economic activity.

Value/originality. The research was carried out within the framework of the programs implemented on the basis of international cooperation of Ukraine, the Kherson Region Development Program till 2020, the provisions of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine.